

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankova ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankovanih pism na sprejemamo. Izhajajo vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članstvom. Ogledi po ceniku in dogovoru, davki posebej. Pošt. čk. ruč. 11.197. Telefon 3112

Stanarina učiteljstva narodnih šol

Po zakonu o narodnih šolah pripada učiteljstvu narodnih šol naturalno stanovanje odnosno stanarina. Dolžnost te dajatve je naložil zakonodajalec v členih 23, 29, 84, 173, 174 in 175 zakona o narodnih šolah upravnim odnosno šolskim občinam. Odvzeto pa je naturalno stanovanje odnosno stanarina po členu 30 finančnega zakona za leto 1933/34. učiteljicam, poročenim z neučitelji. Učiteljski pari, ki prebivajo v istem kraju, prejema samo eno stanarino. Ker smatramo naturalno stanovanje odnosno stanarino kot zakonsko določeni službeni prejemek učiteljstva narodnih šol, je naša naloga delovati na to, da se to zakonsko določilo v finančnem zakonu izmenja, da bo imelo vse učiteljstvo narodnih šol pravico do stanarine iz razloga, ker nalaga zakon vsemu učiteljstvu enake dolžnosti, torej mora dosledno uživati tudi enake pravice po zakonu.

Ker še ni izšel k zakonu o narodnih šolah pravilnik, določen po § 181, se množe sporni slučajji dajatev stanarine zlasti onemu učiteljstvu, ki je na bolezenskem dopustu, nadstevilstvo na šolah, pridrženo v pisarnah sreskih šolskih referentov, prosvetnih oddelkov kraljevskih banskih uprav in pri raznih ustanovah.

Za navedene primere spornih stanarin sta važni dve načelni razsodbi drž. sveta, ki obravnavata zadevne stanarine in je potrebno, da se z njima seznanijo vse učiteljstvo.

Dosedaj je bil upravni postopek pri reševanju spornih stanarin v posameznih primerih tako urejen, da je v prvi inštanci odločalo sresko načelstvo odnosno banska uprava in v drugi inštanci prosvetno ministrstvo. Po prvi spodaj citirani razsodbi drž. sveta pa od sedaj dalje prosvetno ministrstvo sploh ni kompetentno za reševanje odnosno odločanje v primerkih spornih stanarin v konkretnih vloženih pritožbah.

Prosvetni glasnik št. 7 iz leta 1933. pri naša pod O. N. br. 43.086 z dne 23. 6. 1933. z ozirom na zadevno razsodbo drž. sveta nastopno odločbo ministrstva prosvete o bodočem upravnem postopku pri obravnavanju pritožb o spornih stanarinah:

Na tožbo Savič Jovanke, učiteljice X. narodne osnovne šole v Sarajevu, ki jo je vložila proti rešitvi ministra prosvete z dne 3. januarja 1933. O. N. br. 100.649/32. S to rešitvijo je bila potrjena rešitev kr. banske uprave v Sarajevu z dne 7. nov. 1932. IV. br. 35.169, ki je bila z njo odbita zahteva tožiteljice, da izda banska uprava nalog sarajevski občini za izplačevanje stanarine po § 29. in 84. zakona o narodnih šolah, ker živi v skupnem stanovanju s svojim možem šolskim upravljavcem. Drž. svet je s svojo razsodbo št. 14.933 z dne 19. maja 1933. razveljavil rešitev gospoda prosvetnega ministra in to iz naslednjih razlogov:

»Neppravilno je postopal minister, ko je z osporjenim odlokom potrdil odlok kr. banske uprave drinske banovine z dne 7. novembra 1932. IV. No. 35.169, s katerim je bila zavrnjena zahteva tožiteljice, da se izda sarajevski občini nalog za izplačilo stanarine. Razlogi so naslednji: Po § 23 in § 29 zakona o narodnih šolah je občina dolžna izplačevati stanarino, odnosno dati stanovanje učiteljicam narodnih šol. Po tem je banska uprava pogrešila, ko se je spustila v meritorno razmišljanje o prošnji tožiteljice, ali ima pravico do stanarina, ampak bi morala napotiti tožiteljico, da bi se najprej obrnila na sarajevsko občino s prošnjo za izplačilo stanarine, odnosno z zahtevo, da ji izda občina svojo rešitev. Šele na podlagi formalne rešitve mestne občine, bi naj tožiteljica, ako bi uvidela, da se ji krati zakonita pravica, uporabila nadaljnje pravno sredstvo in vložila pritožbo proti sarajevski občini na višjo neposredno državno oblast.

Vsled razloženega naj se osporjena rešitev kot protizakonita razveljavi po čl. 26 zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih, s tem, da upravna oblast ponovno razmišlja o gornjem predmetu, postopa pa po gori navedenih pripombah in izda nov upravni akt.

Kakor se vidi iz gornjega, se mora učiteljstvo narodnih šol obrniti za izplačilo stanarine najprej na pristojno upravno občino in ako ta ne ugodí njihovi prošnji, zahtevati, da se jim izda formalen odlok o tem. Ako je s to rešitvijo nezadovoljna, ima pravico tekom 15 dni po prejemu te rešitve pritožiti se na upravni oddelek pristojne banske uprave, a proti odloku upravnega oddelka pristojnemu upravnemu sodišču tekom 30 dni. Proti razsodbi upravnega sodišča ima pravico pritožbe na državni svet tekom 30 dni po prejemu razsodbe. Proti razsodbi državnega sveta ni pritožbe.

V primeru, da občina noče izdati formalne rešitve, je treba ponovno s posebnim aktom zahtevati od občine formalno rešitev. Ako minejo trije meseci od dne, ko se je ponovno zahtevala rešitev, a jo občina tudi do tega dne ne izda, se vložijo neposredna pritožba pristojnemu upravnemu sodišču z dokazom,

da ni izdala občina rešitve (poštni receptis), izpisek iz vloženega zapisnika itd.). Sodišče je dolžno vzeti pritožbo v postopek tudi brez formalne rešitve, smatrajoč, da je bila tožiteljeva prošnja od občine odbita.

V smislu omenjene razsodbe državnega sveta bo odslej o vprašanjih, ki se tičejo stanovanja odnosno stanarine po §§ 29 in 84 zakona o narodnih šolah na pritožbo posameznikov, razpravljali najprej upravni oddelek pristojne banske uprave, nato pristojno upravno sodišče in končno državni svet. Prosvetni oddelek pri banski upravi in ministrstvo prosvete niso pristojni za reševanje o tem in jim takih predmetov ni treba pošiljati. Nerešeni predmeti bodo vrnjeni radi postopka v smislu gori navedenega.

Vsled tega bo ta banska uprava s svojo okrožnico dostavila to pojasnilo vsem podrejenim organom, da bodo mogli biti učitelji obveščeni o njem in da bodo v bodoče po tem poslovali.

Iz navedene razsodbe državnega sveta odnosno odločbe ministrstva prosvete sledi, da bodo vrnjene vse pritožbe zaradi spornih stanarin, ki se nahajajo v obravnavi pri upravnih oblastih, da se postopa z njimi po razsodbi državnega sveta, to je da odločajo upravne občine in upravni oddelki banskih uprav, a sodno upravna sodišča in državni svet.

Druga razsodba državnega sveta obravnava pripadnost stanarine učitelju Zolnirju Oskarju, pridržanemu na delo v pisarni sreskega načelstva v Mariboru.

Na pritožbo imenovanega učitelja na ministrstvo prosvete za izplačilo zakonito pripadajoče stanarine je odločilo ministrstvo prosvete pod O. N. br. 61.768 z dne 27. avgusta 1932. nastopno:

»Nastavnici (-ce) narodnih šol dodeljeni na rad prosvetnim odeljenjima ili prosvetnim referentima, nemaju prava na stanarino, niti pravo na stan u naturi, pošto ovo pravo uživaju samo učitelji (-ce), koji vrše svoje nastavničke dužnosti u školama, u kojima su postavljeni kao stalni učitelji (-ce)»

Proti temu odloku ministrstva prosvete se je pritožil tovariš Zolnir Oskar na državni svet, ki je izdal pod Br. 8586/33 z dne 16. marca 1933. sledečo razsodbo:

»U ime Njegovog Veličanstva Aleksandra I. Kralja Jugoslavije — Državni Svet u svom II odeljenju koje sastavljaju predsednik odeljenja Barić Dr. Josip, potpredsednik Državnog Saveta, članovi: Vildović Antunije, Perković Ante, Čubrović Dr. Pavle, Krstić Nikola i delovodja sekretar Marković Ljubomir uzeo je u razmatranje tužbu Zolnira Oskara, učitelja na radu kod Sreskog načelnika u Mariboru, podnesenu protivu rešenja Ministra prosvete od 27. avgusta 1932 god. Onbr. 61.768 zbog nepriznavanja prava na stanarino kao učitelju dodeljenom na rad kod sr. načelnika Maribor desni breg.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 6 marta 1933 god. Onbr. 12.948, Drž. svet je našao:

Stupanjem na snagu Zakona o opštem upravnem postopku upravna vlast je dužna po traženjima pojedinaca da postupi i donese rešenje kako je propisano u ovom Zakonu. Prema tome kad se tužilac obratio molbom Ministru sa izvesnim traženjem tužiočeva molba imala se uzeti u postupak i po njoj doneti rešenje kako propisuju odredbe pom. Zakona o opštem upravnem postopku a ne kako je navedeno u osporenom rešenju ne navodeći nijedan zakonski propis.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 26 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima s obzirom i na Zakon o taksama II odeljenje Državnog saveta presuduje:

Da se poništi rešenje Ministra prosvete od 27. avgusta 1932 god. Onbr. 61.768, o čemu presudom u prepisu izvestiti parnične strane. Taksa se ne plaća.

Na osnovi te razsodbe državnega sveta je izdalo ministrstvo prosvete pod O. N. br. 59.262 z dne 22. septembra 1933. v zadevi nastopno rešenje:

»Gospodin Ministar prosvete pod Onbr. 59.262 od 21. septembra 1933 godine a na osnovu presude Državnog saveta br. 8586 od 16. III. 1933 godine rešio je: da se rešenje Onbr. 61.768 od 27. VIII. 1932 godine kojim se Zolniru Oskarju učitelju na radu kod sreskog načelnika u Mariboru ne priznaje pravo na stanarino kao učitelju dodeljenom na rad kod sreskog načelnika Maribor desni breg poništi.

Prednje se dostavlja radi znanja i daljeg postupka.

Kakor je razvidno iz druge razsodbe, je državni svet razveljavil odločbo ministrstva prosvete iz formalnih razlogov, ker ne ustreza zakonu o upravnem postopku (Služb. list št. 4/1931), ki določa v § 107 o izdajanju odločb tole:

Odločba mora obsegati označbo strank, razložitev predmeta postopanja, izrek (dispozitiv) in obrazložitev kakor tudi pouk o pravnem sredstvu (IV. oddelek in § 111), kolikor ne izda odločbe centralno upravno oblastvo, ko zoper njega odločbo ni dopustno pravno sredstvo.

Odločba o pismenem odpravku mora obsegati tudi označbo oblasti, ki jo je izdala, datum in podpis upravičenega organa. Odpravka se sme izvršiti tudi s prepisom, overjenim po pisarni.

Državni svet je torej razveljavil odločbo ministrstva prosvete iz formalnih razlogov, ker ne ustreza citiranim določilom zakona o

upravnem postopku, to je, ker manjka obrazložitev odnosno navedba zakonskih razlogov, zaradi katerih se je pritožba tovariša Zolnirja zavrnila po ministrstvu.

Obe razsodbi državnega sveta nam kažeta, da državni svet dosedaj še ni načelno razsodil o pripadnosti stanarin v navedenih dveh primerih. V prvem primeru je razveljavil državni svet odločbo ministrstva prosvete zaradi nepravilnega upravnega postopka in v drugem primeru iz formalnih razlogov.

Zato bo potrebno v bodoče pri vlaganju pritožb zaradi izplačila stanarin postopati po prvi razsodbi državnega sveta in zadevnih navodilih ministrstva prosvete.

Zakon o občinah, komasacija občin, občinske volitve, šolske občine in učiteljstvo

Po izvršenih občinskih volitvah 15. oktobra in po pravomočnosti istih se izvrši konstituiranje občinske uprave. Novi zakon o občinah ne pozna županov prejšnjih občinskih odborov. Na čelu upravne občine je predsednik, ki je vedno nosilec najmočnejše kandidatne liste. Vse posle občine vodi občinska uprava, ki jo tvori predsednik in 2 do 5 članov. Tudi člani uprave so vedno v vrstnem redu na prvih šestih mestih večinske kandidatne liste. Kateri posli spadajo v pristojnost občinske uprave, je določeno v § 83. zakona o občinah in področje predsednika občine je naznačeno v § 84. zakona.

Važna naloga novega občinskega odbora je izvolitev zastopnikov v nove krajevne šolske odbore. Isto bo izvršiti v eni prvih delovnih sej občinskega odbora. Pri izvolitvi članov v krajevne šolske odbore se bo ravnati po zadevnih določilih zakona o narodnih šolah in navodilih kraljevske banske uprave.

Kakor znano tvorijo krajevni šolski odbor virilisti in pet uglednih oseb naših državljanov, ki jih za vsako šolsko občino voli občinski odbor. Kot virilisti vstopijo v krajevni šolski odbor: 1. predsednik upravne občine, ki je tudi predsednik krajevnega šolskega odbora, vstopi v oni krajevni šolski odbor, kateri se nahaja na sedežu upravne občine; 2. upravitelj narodne šole, ki je obenem tudi poslovodja odbora; 3. upravitelj meščanske šole, ako je meščanska šola v kraju; 4. banovinski zdravnik, ako je na sedežu šolske občine.

Po določilih v zakonu o narodnih šolah naj bodo od občinskega odbora izvoljeni šolski odborniki po možnosti osebe, ki imajo otroke za šolo, ki so obenem občinski odborniki in ki so iz raznih krajev, ako obstoja šolska občina iz večih krajev. Dolžnost učiteljev občinskih odborov je, da opozorijo občinski odbor, ko bo pristopil k volitvi šolskih odborov, da, ako le mogoče, pri izvolitvi ustreže tem zakonskim določilom. Kajti jasno je, da bo šolskim odbornikom, ki imajo šoloobiskujočo deco, že v interesu lastnih na srcu prosep šole, da opremijo šolo z vsemi učnimi in vzgojnimi potrebščinami, katere omogočajo uspešnejšo in večjo izobrazbo šolske mladine. Da so šolski odborniki obenem občinski odborniki, je želeli zaradi gospodarskega složenega kontakta med upravno in šolsko občino. Pri nas obstajajo šolski okolišini večinoma iz posameznih vasi, zato je utemeljena želja, da so vasi zastopane v šolski občini, ker se z vplivom teh zastopnikov vasi najlažje ustreže posebnim potrebam vasi in potem njih posebno uspešno lahko deluje na reden šolski obisk.

Tam, kjer je v upravni občini več šolskih občin, vstopi predsednik občine po položaju kot predsednik v krajevni šolski odbor na sedežu občine, ostali krajevni šolski odbori pa si ob konstituiranju izmed članov izvolijo predsednika.

Po izvršeni komasaciji občin se je zmanjšalo število onih šolskih občin, ki so bile sestavljene iz delov večih občin. Zlasti v bivši mariborski oblasti smo imeli pred komasacijo občin šolske občine, sestavljene iz pet do osem upravnih občin, kar je v mnogih primerih oviralo redno gospodarstvo krajevnega šolskega odbora in posredno seveda tudi razvoj narodne šole v kraju. Zato moremo samo pozdravljati spojitve občin s stališča razvoja narodnega šolstva. Saj vidimo, da je v majhnih upravnih občinah razvoj narodnega šolstva najbolj oviran. To je razumljivo, in skraj bi trdili tudi opravičljivo, če ugotovimo, da mala občina s par tisoč dinarjev direktnih davkov nikakor ni bila v položaju zadostiti potrebam narodne šole, kaj še drugim tudi

nujnim potrebam občine. Zato imamo v teh bivših malih občinah najslabša šolska poslopja, ki prav v nobenem pogledu ne odgovarjajo niti na minimum reduciranim zdravstvenim, učnim in vzgojnimi zahtevam.

S komasacijo občin je odpravljena ta ovira gospodarskega razvoja občin. Sedanje upravne občine s povprečno osnovo 100.000 dinarjev direktnih državnih davkov bodo v položaju pri smotrenem občinskem gospodarstvu nuditi tudi šolskim občinam potrebna materialna sredstva za zboljševanje šolskih poslopij pri nastopu rednih gospodarskih razmer. V veliki večini upravnih občin bo sicer vključenih po več šolskih občin, kar pa nikakor ne bo oviralo napredka v gospodarstvu teh šolskih občin. Mogoči pomisleki, da bo občina z vzdrževanjem večjega števila šolskih občin temu primerno z dajetvami gospodarsko preobremenjena in ne bo kos stavljenim nalogam v pogledu šolstva, niso utemeljeni. Če pogledamo danes po naši banovini, lahko ugotovimo, da imajo vse večje upravne občine, ki so obstojale do sedaj, kljub temu, da obsegajo več šolskih občin, šolska poslopja veliko bolj urejena kakor bivše male občine. Veliki upravni občini je bilo namreč možno, da je postopoma po začrtanem gospodarskem programu izboljšavala po vrsti in potrebi šolska poslopja na svojem teritoriju brez posebno občutnih bremen za občinarje. Nasprotno pa so male upravne občine, ki so pod neizbežno in neodložljivo potrebo le pristopile k zidanju šolskih zgradb, morale zbrati z največje težave potrebna gnotna sredstva s težko obremenitvijo občanov in obliki visokih občinskih davščin. Seveda tudi za nove večje upravne občine reševanje šolskih vprašanj v pogledu šolskega gospodarstva ne bo lahko. V sestavi upravne občine bodo prišle šolske občine, pri katerih bo nujno potrebno zidanje novih šol, razširjenje ali prezidavanje obstoječih šolskih zgradb. Jasno je, da tudi večja upravna občina z več šolskimi občinami ne bo v gospodarskem položaju, da bi naenkrat uredila vsa šolska poslopja tako, da bi ustrezala zdravstvenim, učnim in vzgojnimi zahtevam.

Zato bo naloga bodočih občinskih uprav, da si izdelajo šolsko-gospodarski program dela. V ta namen bo potrebno, da stopijo zastopniki šolskih občin iste upravne občine v tesen stik z občinsko upravo. In skupno bo potrebno, da sporazumno napravijo šolsko-gospodarski program dela. Pri tem bo treba izboljšavati šolska poslopja v vrstnem redu kot jih bo kazala najnujnejša potreba brez vsake ljubosumnosti in sebičnosti med posameznimi šolskimi občinami. Usmeriti delovanje bodočih občinskih uprav in šolskih občin v navedeni pravec, bo ena glavnih nalog zastopnikov učiteljstva v občinskih in šolskih odborih. Le tako začrtana in izvajana šolsko-gospodarska politika bodočih občinskih uprav in krajevnih šolskih odborov, bo odstranila največje ovire, ki so dancs zavirale razvoj našega narodnega šolstva. Nesporno dejstvo je, da je brez primernih šolskih prostorov nemogoč razvoj narodnega šolstva.

Utemeljeno trdimo, da je razvoj narodnega šolstva odvisen od učiteljstva samega. Kot občinski odborniki in poslovodje krajevnih šolskih odborov bodo morali zastaviti učitelji ves svoj vpliv in sposobnosti za realiziranje šolsko-gospodarskih programov, smatrajoč položaj, ki ga bodo zavzemali v teh osnovnih edinicah države, v prvi vrsti posvečen pospeševanju in razvoju narodnega šolstva. Nujna posledica uspehov učiteljstva na tem poprišču javnega udejstvovanja pa bo ugled in zasidranost stanu med narodom in s tem združena naklonjenost naroda in države našim stanovskim ter socialnim težnjam.